

POSTANOWIENIE

Dnia 7 kwietnia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (sprawozdawca)

SSN Irena Gromska-Szuster

w sprawie upadłości Justyny K. prowadzącej działalność gospodarczą
pod nazwą Zakład Produkcyjno - Handlowy P. w S.

w przedmiocie umorzenia zobowiązań niezaspokojonych w postępowaniu
upadłościowym,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 7 kwietnia 2011 r.,

skargi kasacyjnej upadłej

od postanowienia Sądu Okręgowego

z dnia 18 listopada 2009 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę
do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu,
pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 25 września 2009 r. stwierdził zakończenie postępowania upadłościowego Justyny K. prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą Zakład Produkcyjno Handlowy „P.” w S. oraz oddalił wniosek upadłej o umorzenie jej zobowiązań nie zaspokojonych w postępowaniu upadłościowym.

Uzasadniając oddalenie wniosku upadłej o umorzenie jej zobowiązań nie zaspokojonych w postępowaniu upadłościowym i odwołując się do treści art. 369 ust. 1 ustawy z 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (t. j. Dz. U. z 2009 r., nr 175, poz. 1361 z późn. zm.) Sąd ten wskazał, że powołany przepis określa kumulatywne przesłanki umorzenia zobowiązań upadłego, nie została zaś spełniona przesłanka określona w punkcie 2 tego przepisu, to jest brak podstaw do uznania, że zachodzą okoliczności stanowiące podstawę do pozbawienia upadłego prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek. Materiał dowodowy zgromadzony w aktach postępowania o ogłoszenie upadłości świadczy zaś o tym, że co do Justyny K. zachodzą okoliczności, które mogłyby być podstawą orzeczenia wobec niej zakazu prowadzenia działalności gospodarczej. Zgodnie z art. 373 ust. 1 pkt 1 Prawa upadłościowego i naprawczego, zakaz prowadzenia działalności gospodarczej może być orzeczony, jeżeli przedsiębiorca w terminie dwóch tygodni od dnia powstania podstawy do ogłoszenia upadłości, tj. od dnia powstania stanu swojej niewypłacalności, nie zgłosił ze swojej winy wniosku o ogłoszenie upadłości. Wniosek o ogłoszenie upadłości pełnomocnik Justyny K. zgłosił skutecznie w dniu 26 marca 2004 r. Jak wynika z listy wierzycieli podpisanej przez Justynę K., znajdującej się w aktach tej sprawy, na dzień 25 marca 2004 r. posiadała ona długi głównie wobec swoich kontrahentów. W ocenie Sądu Rejonowego, Justyna K. stała się niewypłacalna już z końcem roku 2003 r., zatem dwutygodniowy termin na złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości upłynął z dniem 14 stycznia 2004 r. Wniosek taki został złożony skutecznie po upływie tego terminu. Okoliczność, że upadła składała wcześniej wnioski o ogłoszenie upadłości z możliwością zawarcia układu, czy wniosek o zawarcie układu w trybie starego

postępowania układowego nie ma znaczenia, gdyż wnioski te (sygn. akt: Ukł 5/03, GU 3/04 i GU 6/04) zostały zwrócone i nie wywołują skutków prawnych. Niezłożenie przez Justynę K. w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości zostało przez nią zawinione, ponieważ jako przedsiębiorca powinna wiedzieć o istnieniu takiego obowiązku, a przy dołożeniu należytej staranności mogła taki wniosek złożyć w terminie skutecznie. Skoro wobec upadłej Justyny K. zachodzą okoliczności stanowiące podstawę orzeczenia wobec niej zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, to nie jest spełniona jedna z trzech kumulatywnych przesłanek umorzenia jej zobowiązań określonych w art. 369 ust. 1 pkt 1 – 3 Prawa upadłościowego i naprawczego. Brak tej przesłanki wyłącza możliwość umorzenia zobowiązań upadłej i wobec niespełnienia jednej z trzech przesłanek Sąd pierwszej instancji nie rozważał już czy zostały spełnione pozostałe dwie przesłanki określone w tym przepisie.

Na skutek zażalenia upadłej, obejmującego oddalenie wniosku upadłej o umorzenie jej zobowiązań nie zaspokojonych w postępowaniu upadłościowym Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 18 listopada 2009 r. oddalił zażalenie.

Powołując się na art. 369 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze stwierdził, że okoliczności wymienione w tym przepisie stanowią zamknięty katalog przyczyn umorzenia zobowiązań upadłego, które muszą występować łącznie i istnieć w czasie orzekania przez sąd w tym przedmiocie. Brak którejkolwiek z przesłanek stanowi przyczynę oddalenia wniosku o umorzenie zobowiązań upadłego. Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia Sądu Rejonowego w tym zakresie. W jego ocenie istnieją przesłanki do orzeczenia wobec upadłej zakazu prowadzenia działalności gospodarczej na podstawie art. 373 ust. 1 pkt 1 Prawa upadłościowego i naprawczego. Nie jest istotne, że upadła podejmowała wielokrotne próby, za pośrednictwem profesjonalnych pełnomocników, wcześniejszego zgłoszenia wniosku o wszczęcie postępowania układowego, następnie – z uwagi na zmianę przepisów – wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego, a pierwszy wniosek o wszczęcie postępowania upadłościowego złożony został przez pełnomocnika upadłej na początku stycznia 2004 r. Wnioski te nie zostały złożone skutecznie, zostały zwrócone i nie wywołują żadnych skutków prawnych. Upadła również wskazywała, że nie zawiniła powstałej

sytuacji nieskutecznego składania kolejnych wniosków powierzając tą czynność profesjonalnemu pełnomocnikowi, zaś jego niekompetencja w prowadzeniu sprawy spowodowała nieskuteczne złożenie wniosku. Sąd Okręgowy nie podzielił tego stanowiska, powołując się na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 1999 r. (sygn. akt III CKN 76/99), zgodnie z którym ryzyko ujemnych następstw niestaranego działania profesjonalnego pełnomocnika obciąża mocodawcę (teza opublikowana w Biuletynie SN z 1999 r., nr 6, s. 11).

Skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego wniosła upadła zaskarżając je w całości i opierając skargę na obydwu podstawach uregulowanych w art. 398³ § 1 k.p.c.

W ramach pierwszej podstawy skargi kasacyjnej skarżąca zarzuciła naruszenie:

- a) art. 369 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze poprzez dokonanie jego nieprawidłowej wykładni i uznanie, że ocena czy nie zachodzą przesłanki do pozbawienia upadłego prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek powinna odbywać się jedynie przez odwołanie do art. 373 ust. 1 pkt 1 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze, podczas gdy należy również odwołać się do ust. 2 tego przepisu, zgodnie z którym przy orzekaniu zakazu sąd bierze pod uwagę stopień winy oraz skutki podejmowanych działań, w szczególności obniżenie wartości ekonomicznej przedsiębiorstwa upadłego i rozmiar pokrzywdzenia wierzycieli;
- b) art. 369 ust. 1 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze poprzez jego niezastosowanie, na skutek błędnej wykładni, co tym samym spowodowało, że wniosek upadłej o umorzenie w całości zobowiązań, które nie zostały zaspokojone w postępowaniu upadłościowym został nie uwzględniony, pomimo iż spełnione zostały wszystkie wymienione w tym przepisie przesłanki.

W ramach drugiej podstawy skargi kasacyjnej zarzuciła naruszenie:

- a) art. 217 w związku z art. 227 k.p.c. poprzez niewypowiedzenie się co do wniosków dowodowych wniesionych przez pełnomocnika upadłej w piśmie z dnia 23 września 2007 r., które miały istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia;
- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, co doprowadziło Sąd do przekonania o istnieniu podstaw do orzeczenia względem upadłej zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, podczas gdy prawidłowa analiza zgromadzonego materiału dowodowego daje podstawy do przyjęcia, że upadła nie może ponosić winy w uchybieniu dwutygodniowemu terminowi dla zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości.

Wskazując na powyższe podstawy zaskarżenia skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, ewentualnie o jego uchylenie i zmianę poprzez umorzenie zobowiązań upadłej, które nie zostały zaspokojone w postępowaniu upadłościowym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie można uznać za skuteczne zarzutów naruszenia prawa procesowego, przytoczonych w ramach drugiej podstawy kasacyjnej. Zarzuty te dotyczą w istocie postępowania pierwszo-instancyjnego, w tym bowiem postępowaniu zgłaszane były wnioski dowodowe, których nie uwzględniono. Tego zatem postępowania dotyczy zarzut naruszenia art. 217 i 227 k.p.c., skarżąca nie przytoczyła natomiast żadnych przepisów regulujących postępowanie przed sądem drugiej instancji. Skarga kasacyjna może zaś dotyczyć tylko takiego naruszenia przepisów natury procesowej, którego dopuścił się sąd drugiej instancji przy rozpoznawaniu środka odwoławczego. Nie może także stanowić podstawy skargi kasacyjnej zarzut naruszenia art. 233 k.p.c., z uwagi na wyraźny zakaz określony w art. 398³ § 3 k.p.c.

Zasadne są natomiast zarzuty naruszenia prawa materialnego. Podstawę oddalenia wniosku upadłej o umorzenie zobowiązań stanowiła ocena, że nie została spełniona jedna z przesłanek określonych w art. 369 ust. 1 p.u.n. W ocenie orzekających Sądów zaistniały bowiem okoliczności uzasadniające orzeczenie wobec upadłej zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, a to wyklucza uwzględnienie wniosku o umorzenie zobowiązań. Przy dokonaniu tej oceny wzięto pod uwagę fakt, że wniosek o wszczęcie postępowania upadłościowego nie został we właściwym terminie skutecznie złożony. Trafnie zarzucała skarżąca, że ocena ta jest niepełna. Zgodnie z art. 369 ust. 1 pkt 2 p.u.n., w postanowieniu o zakończeniu postępowania upadłościowego sąd, na wniosek upadłego, może orzec o umorzeniu w całości lub w części zobowiązań upadłego, jeżeli materiał zebrany w sprawie daje podstawę do stwierdzenia, że nie zachodzą okoliczności stanowiące podstawę do pozbawienia upadłego prawa prowadzenia działalności na własny rachunek. Przy dokonywaniu oceny w tym względzie należy wziąć pod uwagę przesłanki określone w art. 373 ust. 1 p.u.n. Samo jednak ustalenie faktu, że upadła ze swej winy nie złożyła, będąc zobowiązana z mocy ustawy, wniosku o ogłoszenie upadłości w określonym w tym przepisie terminie (art. 373 ust. 1 pkt 1 p.u.n.), nie może być uznane za wystarczające. Przy orzekaniu bowiem takiego zakazu należy także brać pod uwagę stopień winy i skutki podejmowanych działań, w szczególności obniżenie wartości przedsiębiorstwa i rozmiar pokrzywdzenia wierzycieli. Takiej oceny należy dokonać także przy rozpoznawaniu zgłoszone w postępowaniu upadłościowym wniosku o umorzenie zobowiązań upadłego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2006 r., II CSK 14/05, z dnia 11 grudnia 2008 r., IV CSK 379/08, z dnia 5 marca 2009 r., III CSK 297/08, nie publ.). Tych przesłanek w rozpoznawanej sprawie nie wzięto pod uwagę, poza oceną Sądu Okręgowego pozostały także dalsze przesłanki określone w art. 369 ust. 1 p.u.n., co powoduje konieczność uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Wobec powyższego orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ w związku z art. 13 § 2 k.p.c.